

**DOKUMENT O POLITICI PROSLIJEĐIVANJA SREDSTAVA
KRAJNJIM KORISNICIMA IZ KREDITA EVROPSKE
INVESTICIJSKE BANKE**

**PROJEKT „VODOOPSKRBA I ODVODNJA OTPADNIH
VODA U FBiH“**

Sarajevo, svibanj/maj 2013. godine

SADRŽAJ

1.	Uvod	3
1.1.	Polazna osnove	3
1.2.	Cilj i svrha Projekta.....	3
1.3.	Podrška Projektu	3
2.	Svrha kreditnih sredstava.....	4
2.1.	Obuhvat Projekta.....	4
2.2.	Podobnost općina	5
2.3.	Uključivanje novih općina	5
3.	Implementacija Projekta i financijska održivost.....	6
3.1.	Namjena kreditnih sredstava	6
3.2.	Investicioni plan Projekta.....	7
3.3.	Vrijeme implementacije kreditnih sredstava Projekta.....	7
3.4.	Uvjeti operativne održivosti podprojekata u eksploataciji.....	7
3.5.	Opis podprojekta – Project Fiche	8
4.	Uvjeti i kriteriji za prosljeđivanje sredstava kredita	9
4.1.	Dokumentacija potrebna za potpisivanje Ugovora o kreditu sa općinama	10
4.2.	Administrativni uvjeti za povlačenje kreditnih sredstava	10
4.3.	Procedure pripreme i podnošenja zahtjeva za isplatu kreditnih sredstava	11
4.4.	Tehnički uvjeti za odobrenje prosljeđivanja kreditnih sredstava	11
5.	Jedinstven (centraliziran) nadzor	12
5.1.	Plaćanje usluga Konsultanta za Jedinstven (centraliziran) nadzor	12
6.	Instrumenti osiguranja naplate kredita.....	12
7.	Odgovornost, izvještavanje i monitoring.....	12
7.1.	Odgovornosti PMU	12
7.2.	Odgovornosti općina	13
7.3.	Izvještavanje.....	14
8.	Lista priloga.....	15

1. Uvod

1.1. Polazna osnove

Svrha Dokumenta o politici prosljeđivanja je usaglašavanje smjernica (i finansijskog i tehničkog aspekta) kojima se u potpunosti definiira naćin implementacije Projekta „Vodoopskrba i odvodnja otpadnih voda u Federaciji BiH“ (u daljem tekstu: Projekt) i svih podprojekata po uvjetima iz Finansijskog ugovora potpisanog sa Europskom Investicijskom Bankom - EIB (u daljem tekstu: Ugovor), u cilju osiguranja:

- namjenskog utroška sredstava
- realizacije ciljeva Zajmoprimca (BiH), Entiteta (Federacija BiH) i krajnjih korisnika (Općina) zbog kojih je sklopljen Finansijski Ugovor sa EIB-om
- blagovremene i uspješne realizacije ukupnog Projekta, koja podrazumijeva uključivanje u Projekt i drugih općina u Federaciji BiH u skladu sa raspoloživim sredstvima kredita.
- Podupiranje održivosti Komunalnog preduzeća (KP) krajnjeg korisnika i njegove finansijske sposobnosti da upravljaju i održavaju postojeću i novu infrastrukturu.

Ugovor je potpisan u martu 2008. godine između predstavnika EIB-a i predstavnika BiH (MFiT BiH, FMF i FMPVŠ), a potpisan je u dva koraka: od strane Zajmoprimca i Entiteta (Ministri MFiT BiH, FMF i FMPVŠ) u Sarajevu 15.07.2008. godine i od strane predstavnika EIB u Luksemburgu 18.08.2008. godine. Ugovorom se Federacija BiH obavezala da će, iz kreditnih sredstava u iznosu od 60 miliona EUR-a i vlastitog ućešća u istom iznosu ukljućenih općina što prema Ugovoru ukupno iznosi 121,3 miliona EUR-a, putem FMPVŠ i FMF provesti ovaj Projekt koji se sastoji od investicijskih programa (pod-projekata) koje će realizirati općine uključene u Projekt na teritoriji Federacije BiH.

Financiranje Projekta u sklopu Ugovora osigurano je Garantnim sporazumom zakljućenim dana 29.08.2007. godine između EU i EIB-a prema ćlanu 8. Odluke Vijeća 2006/1016/EC od 19.12.2006.godine.

U skladu sa Ugovorom ovaj dokument je podloćan promjenama uz prethodnu suglasnost FMPVŠ, FMF i EIB-a.

1.2. Cilj i svrha Projekta

Generalni ciljevi uspostavljanja ovog kreditnog aranćmana usmjereni su na podršku unapređuju postojećih životnih uvjeta stanovništva, osiguranje adekvatnih higijenskih uvjeta koji se odnose na vodoopskrbu i odvodnju otpadnih voda, te realizaciju mjera zaštite okoliša u skladu sa obavezama na putu priblićavanja EU i usaglašavanja sa EU legislativom, a u konkretnom slućaju sa Okvirnom direktivom o vodama, Direktivom o vodi za piće i Direktivom o urbanim otpadnim vodama.

Svrha Projekta je da se financiranjem (iz sredstava EIB-a i sredstava lokalnog ućešća općina) osigura implementacija mjera koje doprinose poboljšanju infrastrukture i prućanja usluga kojim se osigurava adekvatno (kvalitativno i kvantitativno) vodoopskrbe, odnosno odvodnja otpadnih voda i njihovo prećišćavanje u općinama ukljućenim u Projekt.

1.3. Podrška Projektu

Obzirom da osiguranje lokalnog ućešća vlastitih sredstava općina u iznosu od 50% za svoje investicijske programe (pod-projekte) predstavlja tećak uvjet za općine i u normalnim uvjetima bez recesije, Delegacije EC u BiH je uvaćzila usuglašeni pristup FMPVŠ, FMF i EIB-a da se ovom Projektu osigura podrška grant sredstvima iz prećpristupnih i drugih fondova (IPA, IPF, i dr).

Način implementacije i raspodjela grant sredstava općinama biće definirana kroz posebne ugovore. U tabeli je prikazana struktura izvora do sada osigurane podrške implementaciji Projekta.

Tabela 1 – Izvori financiranja projekta

IZVOR	EUR mil.	Status
EIB kredit	60.00	osigurano
Lokalno/vlastito učešće općina	36.40	osigurano
Ostale međunarodne finansijskih institucija i donora	24.90	IPF-MW 2008 i IPA 2009 osigurano i sredstva iz budućih multilateralnih/bilateralnih fondova
UKUPNO	121.30	

U svrhu lakšeg osiguranja navedenog vlastitog učešća općina, EIB će također uvažiti dosadašnje investicije u općinsku vodnu infrastrukturu realizirane u periodu zadnje tri godine.

2. Svrha kreditnih sredstava

2.1 Obuhvat Projekta

Projekt obuhvata prioritne investicijske projekte u sektoru vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda na teritoriji Federacije BiH, a čija je svrha poboljšanje javnog zdravstva i okoliša. Pojedinačni projekti se provode u slijedećim općinama:

1. Usora;
2. Doboju Jug;
3. Široki Brijeg;
4. Mostar;
5. Velika Kladuša;
6. Bosanski Petrovac;
7. Orašje;
8. Tomislavgrad;
9. Bosanska Krupa;
10. Prozor – Rama;
11. Tešanj;
12. Jajce;
13. Glamoč;
14. Gračanica;
15. Kupres;
16. Čitluk;
17. Konjic;
18. Bosansko Grahovo;
19. Livno;
20. Stolac;
21. Lukavac;

U Projekt se mogu uključiti i druge općine, ukoliko se Banci dokaže da su ti projekti usko vezani za pod-projekte koji su već uključeni ili ukoliko će znatno uticati na poboljšanje javnog zdravlja i okoliša, što se utvrđuje cjelokupnim analizom i procjenom efekata tih pod-projekata na oblast voda.

2.2. Podobnost općina

Općine navedene pod 2.1. ili odobrene sukladno postupku uključivanja novih općina će biti podobne za kreditno financiranje pod uvjetom da:

- su kreditno sposobne, u smislu ograničenja iz člana 7. Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, za koje FMF potvrdi da uredno izvršavaju ugovorom preuzete obaveze po prethodnim projektima.
- je općinsko vijeće propisno odobrilo kreditno zaduženje općine za financiranje odnosnog pod-projekta.

2.3. Uključivanje novih općina

Kod razmatranja uključivanja novih općina u sklopu ovog Projekta, pored uvjeta navedenih u 2.1. ne treba da se naruše aktivnosti Banke i drugih partnera sa općinama/kantonima na pripremi za kreditiranje i drugih projekata u Federaciji BiH u ovoj oblasti. Općine, koje imaju kreditne ili druge aranžmane sa nekim drugim međunarodnim finansijskim institucijama mogu biti uključene u projekt ukoliko ispunjavaju uvjete o Podobnosti općina i pod-projekta. Kreditna ili druga sredstva koja se koriste za investicije na poboljšanju vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda, a osigurana su od strane drugih međunarodnih finansijskih institucija, smatrat će se kao vlastito učešće općine u Projektu.

Obaveza uključenih organa je da kroz ovu aktivnosti vodi računa o ujednačenom razvoju svih područja u Federaciji BiH. Prilikom uvođenja novih općina u Projekt uz uvažavanje kriterija podobnosti prednost će se davati općinama:

- koje nisu imale pristup odnosno nisu učestvovala u projektima koji se financiraju iz sredstava međunarodnih finansijskih institucija,
- koje imaju manji stepen zaduženja u odnosu na zakonom propisano zaduženje,
- koje su kandidirale projekt kojim se osiguravaju veći efekti zaštite vode (veći stepen prečišćavanja).

Za uključivanje u Projekt podobni su predloženi općinski pod-projekti koji ispunjavaju sljedeće:

- pod-projekt pripada oblasti vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda
- pod-projektom se unaprjeđuje općinska infrastruktura ili usluga koje općina i/ili općinsko komunalno preduzeće pruža građanima,
- pod-projekt ima jasan i kompletan investicioni i finansijski plan, uključujući dokaze da je bilo koje sufinansiranje koje je predloženo osigurano, ili će biti blagovremeno osigurano;
- dostavljena investiciona i finansijska projekcija pod-projekta koja prikazuje da će realizacijom planiranih objekata i aktivnosti iz pod-projekta biti povećan obuhvat stanovništva javnim vodoopskrbom (eventualno smanjenje redukcija) i odvodnjom otpadnih voda kojim se doprinosi smanjenju negativnih efekata na izvorišta vode za piće ili vodotoke (ili će ovi efekti biti ostvareni dugoročno, po završetku cjelokupnog projekta u općini).

Nakon potvrde o podobnosti korisnika-općine od strane nadležnih institucija FMF, FMPVŠ ocjenjuje se podobnost projekta u pogledu mogućnosti pribavljanja propisanih suglasnosti i dozvola potrebnih za pristupanje implementaciji. Ispunjavanje kriterija podobnosti općina i pod-projekata je preduvjet za sklapanje Ugovora o kreditu sa općinama.

3. Implementacija Projekta i financijska održivost

3.1. Namjena kreditnih sredstava

Sredstva iz Ugovora sa EIB-om koristit će se za financiranje različitih aktivnosti vezanih za implementaciju pod-projekta u općinama/gradovima sa područja Federacije BiH, a koje će biti definirane opisom Projekta po tehničkim komponentama u svakom Ugovoru o kreditu, kao što su:

- izrada studije (izvodljivosti, uticaja na okoliš), idejnih i/ili glavnih projekata,
- rekonstrukcija i obnova, nadogradnja ili izgradnja novih objekata:
 - infrastrukture vodnih resursa
 - sistema vodoopskrbe,
 - postrojenja za prečišćavanje vode za piće,
 - sistema odvodnje otpadnih voda,
 - postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda,
 - zbirno ili pojedinačno mjerenje potrošnje vode,
- provođenje mjera u cilju povećanja efikasnosti, smanjenja gubitaka, uštede vode i energije
- jedinstven (centralizirani) nadzor
- tehničku pomoć

Iz kreditnih sredstava se **ne mogu** plaćati:

- dugovi i zahtjevi za moguće buduće gubitke
- kamate zajmoprimaca ili Općina prema bilo kojoj trećoj strani;
- stavke već financirane iz drugih izvora;
- kupovine zemljišta ili zgrada;
- rješavanje pitanja vlasništva;
- carine, porezi kamate, bankovni troškovi i druge dažbine
- rješavanje imovinsko-pravnih odnosa
- gubici uslijed zamjene valute;
-

Procedura koja se provodi u pogledu potpisivanja Ugovora o kreditu sa Općinom:

- Banka odobrava detaljan opis svakog Pod-projekta na osnovu Projektog fiche-a, pripremljenog od strane Općinskog PIT-a uz podršku jedinice PMU i tima Tehničke pomoći, putem obrasca dostavljenog od strane Banke, te svake informacije koju Banka zahtijeva;
- PMU priprema, a Banka odobrava Početni izvještaj za Ugovor o kreditu, zaključenog između Bosne i Hercegovine i EIB-a;
- Potpisuje se Ugovor o kreditu između Općine i FMF-a o kreditnom zaduženju.

Vodič za financijsko upravljanje Projektom (FPM) opisuje kompletne financijske procedure Projekta, kao i dužnosti i obaveze svih strana uključenih u Projekt, u skladu sa financijskim procesima koji su sastavni dio Projekta.

EIB mora, prije potpisivanja ugovora sa općinama odobriti detaljni opis svakog pod-projekta na osnovu osnovnih podataka o projektu (Project Fiche) koje popunjava općinski PIT uz podršku PMU prema obrascu EIB-a i svim ostalim informacijama koje zahtijeva EIB. Porezi, druge dažbine (uključujući PDV) će biti plaćene iz općinskih sredstava u skladu sa domaćim propisima i članom 9. Ugovora.

3.2. Investicioni plan Projekta

Investicioni troškovi i plan financiranja prema procjenama EIB-a:

Investicioni trošak	EUR m	Plan financiranja	EUR m	%
Vodoopskrba	39,5	Vlastita sredstva krajnjih korisnika	36.40	30,0
Odvodnja otpadnih voda	54,1			
Provođenje mjera u cilju povećanja efikasnosti/uštede	10,0	Ostala sredstva financiranja od drugih međunarodnih financijskih institucija i donatora	24.90	20,5
		Zajam EIB-a	60.00	49,5
Nepredviđeni teh. troškovi	5,2			
Promjena cijena	5,4			
Kamata za vrijeme izgradnje	7,1			
UKUPNO	121,3	UKUPNO	121.30	100,0

Svaka općina iz tačke 2.1. treba pružiti dokaze, koji se mogu revidirati, o iznosima uloženim u ovoj oblasti u zadnje tri godine, koje će se tretirati kao vlastito učešće općine. Isto se odnosi na nove općine, samo što se period prethodnog investiranja pomjera dvije (2) godine unazad od predavanja zahtjeva. Općine su dužne, prema formularu EIB-a, sačiniti pregled tih iznosa i iste potvrditi posebnim aktom. Dokaz da su općine u navedenom periodu investirale u projekte vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda, dostavljaju općine izjavom općinskog načelnika prije potpisivanja Ugovora o kreditu.

3.3. Vrijeme implementacije kreditnih sredstava Projekta

Svi pod-projekti će se provesti u razdoblju od 2006.-2014. godine, uključujući i neke pod-projekte koji su u toku, a neke faze, kao npr. uređaji za prečišćavanje otpadnih voda, mogu se realizirati po fazama (primarni, sekundarni, tercijarni tretman i sl.). Obzirom na uključivanje novih općina, moguće je prolongiranje roka implementacije. Korištenje kreditnih sredstava je odobreno produženjem Ugovora o kreditu između BiH i EIB-a zaključno sa 30.06.2014. godine.

3.4. Uvjeti operativne održivosti podprojekata u eksploataciji

Dokumentom o politici prosljeđivanja pored osnovnih elementata politike povrata troškova, kreditne sposobnosti, uključivanja novih općina, posebno je značajan dio koji definiše operativnu održivost KP kao sastavni dio u pripremi ugovora o kreditu. (član 1.04.1 (vi) Ugovora).

FMPVŠ će u skladu sa obavezama definisanim članom 6.05 Ugovora, u cilju poticanja Općina, kao krajnjih korisnika i njihovih KP, pripremiti prijedloge politike operativne održivosti podprojekata. Mjere politike operativne održivosti će biti definisana za svaki podprojekt posebno i bit će sastavni dio Project Fiche-a

U slučaju podprojekata koji stvaraju znatne dodatne troškove rada i održavanja, uključujući i podprojekte koji uključuju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, FMF u sporazume o prosljeđivanju kreditnih sredstava unosi uvjete kojima je cilj osigurati operativnu održivost i odgovarajući nivo povrata troškova na osnovu financijskih modela i sposobnosti zaduženja.

FMF daje smjernice i podršku Krajnjim korisnicima u cilju utvrđivanja financijskih modela kojima će se odrediti odgovarajući nivoi povrata troškova kao i izračunati i opravdati određene tarife.

U cilju ispunjavanja obaveza definisanih članom 6.05 7. odnosno Prilogom A2 Ugovora, FMPVŠ će EIB-u redovno dostavljati najnovije informacije o predviđanjima novčanog toka za KP kao nosioce pružanja komunalnih usluga i dostavljati liste indikatore učinka prema dogovoru, a najmanje jednom godišnje. Ovaj zahtjev prema općinama odnosno KP biće uključen u ugovor.

Smjernice za pripremu politike operativne održivosti uključujući: Modele pokrivanja troškova i Planove povećanja cijena usluga su priloženi kao Prilog 3.

3.5. Opis pod-projekta – Project Fiche

Project Fiche predstavlja kratki opis pod-projekta koji je predmet Ugovora o kreditu i on je sastavni dio Ugovora. Prihvatanje Project Fiche-a od strane EIB je jedan od preuvjeta za potpisivanje Ugovora. Project Fiche se priprema u formi dostavljenoj od strane Banke, pripremaju ga općinski timovi za implementaciju projekta uz asistenciju PMU i tima za tehničku pomoć.

Project Fiche treba da:

- definira i opiše predloženi pod-projekt,
- predstavi da pod-projekt ispunjava ciljeve Projekta,
- pokaže da je pod-projekt tehnički izvodljiv,
- pokaže da je pod-projekt financijski izvodljiv,
- sadrži realističan i prihvatljiv plan operativne održivosti,
- pokaže nepostojanje prepreke za implementaciju pod-projekta uključujući imovinsko pravna pitanja, pitanja izdavanja relevantnih dozvola i ostale dokumentacije u skladu sa zakonodavstvom FBiH i uvjetima Ugovora,
- sadrži pripremljen plan implementacije uključujući plan nabavki.

Formular Project Fiche-a se nalazi u prilogu dokumenta (Prilog 1) i predstavlja polaznu osnovu za pripremu Project Fiche-a, a konkretan obim tražene dokumentacije i analiza će se odrediti za svaki podprojekat posebno u zavisnosti od obima i kompleksnosti.

Posebna pažnja se treba posvetiti definiranju plana postizanja operativne održivosti cjelokupnog sistema uključujući i nove objekte.

Kroz ovaj dio Project Fiche-a općina treba da:

- pokaže da je postizanje operativne održivosti moguće i da je usklađeno sa planom implementacije pod-projekta
- definira mjere i aktivnosti koje će dovesti do postizanja operativne održivosti, a neke od mjera mogu biti:
 - povećanje efikasnosti poslovanja komunalnog preduzeća u segmentima koji nisu obuhvaćeni pod-projektom, na primjer: smanjenje gubitaka vode, potrošnje električne energije, povećanje stepena naplate na dijelovima sistema koji nisu predmet kandidovanog pod-projekta i slično
 - povećanje broja korisnika usluga
 - povećanje cijena usluga
 - povećanje stepena naplate
 - povećanje opće efikasnosti rada

Prilikom pripreme plana postizanja operativne održivosti treba razlikovati dvije vrste investicionih troškova:

I Investicije koje smanjuju ili ne utiču na operativne troškove

Općine *moгу* potpisati Ugovore o kreditu za pod-projekte (investicijske programe) koji ne utječu ili smanjuju troškove bez specifičnih dodatnih uvjeta ili obaveza financijske prirode koji premašuju one opisane naprijed. Kao orijentir, takve komponente su obično sljedeće:

- Gravitacijska kanalizacija
- Glavne vodovodne cijevi u urbanim sredinama
- Mehaničko prečišćavanje otpadnih voda
- Proizvodnja vode za piće koja se napaja i distribuira gravitacijski a koja zahtijeva minimalno pročišćavanje
- Mehanizmi nisko-potisnog crpljenja
- Flotaciona opskrbne vodospreme
- Investicija povećavanja korisnosti kao što su učinkovitije pumpanje voda ili otpadnih voda, upravljanje pritiskom ili mjerenjem;
- Mjere proizvodnje energije;
- Mjere smanjenja potreba i mjerenje

II Investicijski programi koji rezultiraju znatnim neto povećanjem operativnih troškova

Neke od investicijskih komponenti koje rezultiraju znatnim neto povećanjem operativnih troškova su:

- Biološko prečišćavanje otpadnih voda
- Objekti za visoko potisno pumpanje otpadnih voda
- Proizvodnja i distribucija vode za piće koja se pumpa ili zahtijeva veće pročišćavanje
- Veća produženja mreže izvan urbanih područja u područja niske gustoće stanovništva

Za investicijske programe sa znatnim neto povećanjem operativnih troškova kroz Ugovore o kreditu, općine će preuzeti obavezu:

- povećanja stepena naplate KP koji je naveden u Project Fiche-u;
- povećanje tarifa komunalnih usluga prema Project Fiche-u.

Potrebno je jasno naznačiti pretpostavke na kojima će biti zasnovane projekcije i navesti izvore podataka ili pojasniti pretpostavke (npr. "prosječni rast broja stanovnika, u skladu sa podacima Nacionalne agencije za statistiku").

Povećanje efikasnosti/ušteda koje će nastati kao posljedica realizacije pojedinih komponenti pod-projekta ili druge mjere mogu ublažiti potrebu za povećanjem cijena, analiza postizanja operativne održivosti odredit će do koje mjere je potrebno povećati cijene usluga kako bi održali odnosno dostigli operativnu održivost.

Ukoliko analize pokažu da implementacija podprojekta neće zahtijevati povećanje cijena usluga ili to povećanje neće biti značajno usljed ostvarenih ušteda nastalih kao rezultat implementacije podprojekta, isto treba jasno naznačiti i objasniti.

3.6. Postupnost

Pri pripremi Project Fiche-a i Ugovora o kreditu, potrebno je ostaviti prostora za fazno provođenje investicija, u skladu sa gore navedenim smjernicama i specifičnoj odredbi ugovora o kreditu da veća produženja kanalizacijskih mreža mogu zahtijevati obavezu u Ugovoru instaliranja objekata za pročišćavanje otpadnih voda u nekoj kasnijoj fazi.

4. Uvjeti i kriteriji za prosljeđivanje sredstava kredita

Uvjeti kredita su utvrđeni Ugovorom o financiranju između Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i EIB-a a to su:

Dospijeće	do 25 godine (uključen grace period)
Grace period	do 6 godina

Kamatna stopa	Fiksna ili varijabilna
Broj tranši	20
Otplata	Polugodišnja ili godišnja

Gornji parametri će biti izabrani od strane FMF za svaku pojedinačnu tranšu i shodno tome primijenjeni nezavisno na svaku tranšu.

Kreditna sredstva će se pod istim uvjetima prenijeti bez ikakvog dodatnog opterećenja na općine uključene u Projekt koje potpišu Ugovore o kreditu sa FMF. Sve financijske troškove po kreditu FMF će prenijeti na općine razmjerno njihovom učešću u odnosnim troškovima.

4.1. Dokumentacija potrebna za potpisivanje Ugovora o kreditu sa općinama

Potpisivanju Ugovora o kreditu sa općinama pristupit će se nakon što PMU dostavi FMF dostavi sljedeću dokumentaciju:

- Odluku općinskog vijeća o davanju suglasnosti za kreditno zaduženje za odnosni pod-projekt;
- Odluku o formiranju općinskog PIT-a (jedinice za implementaciju pod-projekta u općini), odnosno imenovanju članova, uz obavezno navedena imena rukovodioca PIT-a i člana zaduženog za financijsko upravljanje implementacijom pod-projekta u općini;
- Izjava Načelnika Općine da je općina u periodu u zadnje tri godine investirala u projekte vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda, odnosno za nove općine u periodu dvije godine unazad od apliciranja za uključivanje u Projekt.
- Izjava Načelnika da će Općina u svrhu realizacije Projekta osigurati sredstva lokalnog učešća u iznosu navedenom u Project Fiche-u.
- Izjava Načelnika da će Općina u svrhu realizacije Pod-projekta osigurati sredstva za plaćanje carina, poreza, pristojbi, kamata, bankovnih troškova, troškova razlike u promjeni valute i svih drugih dadžbina;
- Dokaz o pribavljenim dozvolama ili garancija Općine da će blagovremeno biti pribavljene sve neophodne dozvole, uključujući i rješenje imovinsko-pravnih odnosa sukladno sa važećim zakonom ukoliko je to potrebno za implementaciju Pod-projekt,
- Izjava Načelnika da će Općina u svrhu realizacije Projekta osigurati sredstva za plaćanje PDV-a, uz predviđeni povrat sredstava.
- Pribavljene dozvole ili garancija općine da će blagovremeno biti pribavljene sve neophodne dozvole, uključujući i rješenje imovinsko-pravnih odnosa u skladu sa važećim zakonom ukoliko je to potrebno za pod-projekt,
- Project Fiche – opis projekta po formularu Banke;
- Provedbeni plan i/ili plan nabavke

Također uvjet za potpisivanje Ugovora o kreditu sa općinama je da odnosna općina kao korisnik ranijeg kreditnog zaduženja uredno izvršava ugovorom utvrđene obaveze u pogledu otplate kredita, kao i obaveze utvrđene Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH.

4.2. Administrativni uvjeti za povlačenje kreditnih sredstava

Uvjeti za povlačenje tranši su definirani u Financijskom ugovoru između Bosne i Hercegovine i EIB.

U pogledu **I tranše** po članu 1.04.1. Ugovora, a ispunjenje uvjeta treba da osigurati MFiT BiH, Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo pravde, FMPVŠ i FMF.

U pogledu svih tranši i zahtjeva po članu 1.04.2. Ugovora ispunjenje uvjeta treba da osiguraju FMPVŠ - Općine, FMF i MFiT BiH, a u pogledu zadnje tranše za ispunjavanje uvjeta je zaduženo MFiT BiH.

Koordinaciju navedenih organa odnosno i svih aktivnosti kojima se osiguravaju uvjeti i potrebna dokumentacija za povlačenje tranši vrši PMU - jedinicu za upravljanje implementacijom Projekta pri FMPVŠ.

Iz ovih uvjeta i obaveza proizlaze obaveze PMU da, na osnovu informacija koje dobije od krajnjih korisnika (Općina i PIT-ova), blagovremeno prije zahtjeva za tranšu pripremi traženu dokumentaciju.

Po osiguranju uvjeta i dokumentacije za isplatu svake od tranši, FMF putem MFiT BiH upućuje zahtjev za transfer sredstava po utvrđenoj proceduri.

4.3. Procedure pripreme i podnošenja zahtjeva za isplatu kreditnih sredstava

Kreditna sredstva u iznosu od 60 miliona EUR-a, pozajmljivat će se Bosni i Hercegovini u tranšama. MFiT BiH će, u ime Federacije Bosne i Hercegovine, otvoriti specijalni račun za ovaj Projekt na koji će se povlačiti kreditna sredstva u tranšama. Podnošenje zahtjeva za isplatu kreditnih sredstava, odnosno povlačenja tranši podrazumijeva sljedeće:

1. Na temelju projiciranih potreba PIT-ova za sredstvima PMU će vršiti procjenu potrebnih sredstava za svaku tranšu i zahtjev za isplatu sa potrebnom dokumentacijom po Ugovoru prosljeđivati FMF-u.
2. Nalog za povlačenje kreditnih sredstava na naprijed navedeni specijalni račun Projekta, prema EIB-u izdavat će MFiT BiH, a po osnovu zahtjeva FMF-a za povlačenje odnosno tranše.
3. Sredstva sa specijalnog računa povlačit će se na osnovu naloga koji će biti potpisan od strane ovlaštenih predstavnika FMF i FMPVŠ.

4.4. Tehnički uvjeti za odobrenje prosljeđivanja kreditnih sredstava

Za prosljeđivanje sredstava (plaćanje) za izvršene poslove, uvjet je potpisan ugovor općine sa projektantom/izvođačem/konsultantom (podugovor) dostavljen PMU uz sljedeću dokumentaciju:

1. Izjava Općine o odgovornosti za provođenje svih tenderskih procedura u skladu sa Vodičem za nabavke Europske investicijske banke, uz koju se kao dokaz PMU dostavlja sva dokumentacija vezana za proceduru nabavku usluga koje su predmet podugovora.
2. Za prosljeđivanje sredstava za konsultantske usluge dostavlja se nalog potpisan od strane ovlaštenih potpisnika iz FMPVŠ i FMF u prilogu kojeg je – situacija i izvještaj konsultanta u skladu sa uvjetima plaćanja definiranim u podugovoru, ovjerena od strane Općine (PIT), potvrđena od strane PMU.
3. Za prosljeđivanje sredstava za izvođače dostavlja se nalog potpisan od strane ovlaštenih potpisnika iz FMPVŠ i FMF u prilogu kojeg je:
 - situacija izvedenih radova koju je ovjerio nezavisni nadzor (jedinствен/centralizirani nadzor) odobrena od strane općine (PIT), , a potvrđena od strane PMU-a
 - kod avansnog plaćanja, ugovor sa izvođačem na temelju kojeg se ispostavlja zahtjev za plaćanje
4. Za prosljeđivanje sredstava za nadzor dostavlja se nalog potpisan od strane ovlaštenih potpisnika iz FMPVŠ i FMF u prilogu kojeg je – situacija i izvještaj nadzora u odgovarajućem worksheet-u u skladu sa uslovima plaćanja definiranim u podugovoru, ovjerena od strane Općine (PIT) i potvrđena od strane PMU-a .
5. Po zaprimanju navedene dokumentacije, odnosno situacije i izvještaja za izvršene poslove (projektanta/izvođača/ konsultanta), iste ovjeravaju zadužene osobe u općinskim PIT-ovima i prosljeđuju PMU, gdje iste potpisuje tehnička osobe zadužena za kontrolu namjenskog utroška sredstava, određena od strane PMU. PMU priprema nalog za isplatu sa specijalnog računa i takav nalog, potpisan od strane ovlaštenog potpisnika iz FMPVŠ

prosljeđuje na potpis ovlaštenom potpisniku u FMF-u. Potpisan nalog za isplatu FMF će dostaviti banci kod koje je otvoren specijalni račun.

Isplate sa specijalnog računa vršit će se direktno na račune dobavljača (projektanta/izvođača/konsultanta) za izvršene poslove. Općine su obavezne da osiguraju sredstva za PDV.

6. Jedinstven (centraliziran) nadzor

Po zahtjevu EIB-a od 11.9.12. uvodi se jedinstven (centralizirani) nadzor nad izvođenjem radova – jedan konsultant ima obvezu vršenja nadzora nad svim radovima po svim općinama uključenim u WATSAN Projekt. Prvih šest općina koje imaju zaključen ugovor o kreditu, nakon završetka natječajnih procedura koje su u tijeku, čije izvođenje radova prati nadzor odabran po već provedenim procedurama, iste će se prilikom izvođenja novih radova uključiti u jedinstven nadzor. Usluge pružanja tehničke pomoći će se obavljati na bazi zahtjeva općina i odobrenja PMU-a.

Procedura za odabir Konsultanta koji će vršiti jedinstven (centraliziran) nadzor će biti sprovedena po Vodiču za nabavke EIB-a, ugovor po FIDIC „Bijela knjiga“, a obavit će FMPVŠ.

Procedura za dodjelu Ugovora konsultantu za jedinstven (centralizirani) nadzor nad izvođenjem radova će se odvijati na sljedeći način: FMPVŠ će potpisati Okvirni ugovor za usluge jedinstvenog (centraliziranog) nadzora, nakon toga će svaka općina po uključivanju u Projekt potpisati podugovor/aneks Okvirnog ugovora.

5.1. Plaćanje usluga Konsultanta za Jedinstven (centraliziran) nadzor

Plaćanje po ugovoru Jedinstvenog nadzora će biti osigurano iz kreditnih sredstava u skladu sa Ugovorima o kreditnom zaduženju koje su općine potpisale sa Federalnim ministarstvom financija,. Sredstva granta se ne mogu koristiti za gore navedena plaćanja jer isto nije dozvoljeno u skladu sa Ugovorima o grantu potpisanim između Bosne i Hercegovine i Europske investicijske banke.

6. Instrumenti osiguranja naplate kredita

U svrhu osiguranja naplate potraživanja, Općine korisnice kredita, će potpisom supsidijarnog ugovora potvrditi da su suglasne da FMF može, u slučaju da Općina ne ispunjava svoje obveze preuzete kreditom, direktno sa računa javnih prihoda Federacije Bosne i Hercegovine naplatiti svoja potraživanja, i to iz dijela prihoda koji pripadaju Općini.

Općine su dužne u roku od 7 dana od potpisa ugovora sa FMF-om dostaviti FMF-u (19) vlastitih bjanko propisno potpisanih i ovjerenih mjenica sa klauzulom „bez protesta“ i mjeničnom izjavom potpisanom i ovjerenom od strane ovlaštenog lica Općine.

Suspenzija, otkazivanje kredita

Ako pravo Federacije BiH na isplatu kredita bude suspendovano ili ukinuto od strane EIB-a, pravo općine na isplate kredita će isto tako i istovremeno biti suspendovano i otkazano, u zavisnosti od slučaja.

U slučaju da nepredviđene okolnosti dovedu do zastoja u implementaciji pod-projekata u općinama FMF može u svakom trenutku otkazati dio ili cjelokupan kredit odobren općini i predložiti FMPVŠ alokaciju sredstva na druge korisnike.

7. Odgovornost, izvještavanje i monitoring

7.1. Odgovornosti PMU

1. **Opće upravljanje projektom.** PMU je odgovoran za upravljanje ukupnom implementacijom Projekta.

2. **Ugovori o kreditu sa općinama.** PMU je odgovoran da koordinira pripremu i finalizaciju dokumentacije definirane u tački 4.1. ovog dokumenta.
3. **Podrška implementaciji pod-projekata.** Pod-projekte će implementirati PIT-ovi u općinama uz koordinaciju i monitoring PMU. U skladu sa potrebama implementacije pod-projekata općine i PIT-ovi mogu predvidjeti potrebnu tehničku pomoć kao dio pod-projekta. Dio tehničke podrške koja će biti osigurana za Projekt putem grant sredstava koordinirat će PMU u skladu sa uvjetima ugovora o grantu i potrebama Projekta. PMU je odgovoran da vrši monitoring provođenja procedura i ugovaranja nabavki u skladu sa odredbama iz člana 6. Ugovora. U cilju koordinacije aktivnosti na implementaciji Projekta PMU će pripremiti *Uputstvo/Vodič za implementaciju Projekta, Vodič za procedure nabavki Projekta, Vodič za financijsko upravljanje projektom.*
4. **Financijsko upravljanje Projektom.** PMU na osnovu zahtjeva PIT-a i dokumentacije iz tačke 4.3. priprema naloge za isplate sa svim pratećim dokumentima koji se zahtijevaju i osiguravaju njihovo potpisivanje od ovlaštenih potpisnika FMPVŠ i FMF. Financijska sredstva se direktno prenose sa specijalnog računa na račune izvođača/konsultanta. PMU je odgovoran da pravovremeno pokrene ove i druge financijske aktivnosti u skladu sa uslovima Ugovora.
5. **Pregled napredovanja implementacije.** PMU će koordinirati pregled napretka implementacije svakog pod-projekta u općinama na osnovu provedbenih planova definiranih u Project Fiche-u u skladu sa članom 6. Ugovora. Općine su dužne u skladu sa Ugovorom redovno, kao i na zahtjev, dostavljati PMU izvještaje o napretku postignutom u implementaciji pod-projekata.
6. **Izvještavanje.** PMU je odgovoran za izradu izvještaja prema EIB-u u skladu sa uslovima Ugovora, kao i po zahtjevu prema FMF-u. Odgovornosti uključuju određivanje polaznih podataka, ažuriranje baze podataka za monitoring, te verifikaciju podataka koje općine budu dostavljale PMU, sukladno zahtjevima izvještavanja navedenih u stavu 6.3.
7. **Dodatna podrška.** Za potrebe implementacije pojedinih pod-projekata PMU može od FMPVŠ zatražiti dodatno angažiranje tehničke i materijalne podrške Agencija za vodna područja.

7.2. Odgovornosti općina

1. **Pripremanje i implementacija pod-projekata.** Općine će, kao krajnji korisnici imati vodeću odgovornost za pripremanje i implementaciju pod-projekata kao i nad samom realizacijom svih aspekata pod-projekta. Uz podršku PMU, PIT-ovi koji će biti uspostavljeni u općinama biće odgovorni za pripremanje pod-projekata, uključujući identifikaciju, tehničku dokumentaciju, tendersku dokumentaciju, provođenje tendera, te konačno izvršavanje ugovornih obaveza sa ugovaračima. Općine su također odgovorne da osiguraju i dostave dokumentirane dokaze PMU-u o napretku, efektima pod-projekata i ispunjavanju uvjeta operativne održivosti sustava vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda ostvarenih tokom realizacije pod-projekta, a u skladu sa Ugovorima o kreditu (definirano u Project Fiche-u).
2. **Nabavka.** Općinski načelnik će imenovati osobe iz predmetne Općine kao članove Komisije za evaluaciju ponuda. Evaluaciju nabavki će vršiti komisija za evaluaciju koja će biti formirana u sastavu: a) tri člana iz predmetne Općine i b) dva člana iz FMPVŠ-a (PMU). Procedura evaluacije tenderskih ponuda je opisana u Vodiču za procedure nabavki Projekta.
3. **Financijsko upravljanje pod-projektom.** U skladu sa Ugovorom PIT-ovi prema implementaciji pod-projekta pripremaju zahtjeve za plaćanje ugovarača i dostavljaju ih PMU radi dalje obrade. Po okončanju ugovora PIT-ovi dostavljaju izvještaje PMU o zadovoljavajućem izvršenju ugovora.

4. **Monitoring i izvještavanje o napretku implementacije projekta.** Općine će sprovoditi monitoring implementacije pod-projekata i izvještavat će PMU o napretku postignutom u implementaciji u odnosu na polazne indikatore kao što je navedeno u stavku 6.3.

7.3. Izvještavanje

BiH kao Zajmoprimac ima ugovorne obaveze da dostavlja EIB-u redovne izvještaje kako je definirano u Ugovoru. Pored toga, procedure korištenja kreditnih sredstava međunarodnih finansijskih institucija u Federaciji BiH podrazumijevaju dostavljanje kvartalnih izvještaja o implementaciji projekata FMF-u. Za organizovanje izrade izvještaja koji se dostavljaju EIB-u i FMF-u, a vezano za implementaciju Projekta i pod-projekata, zadužen je PMU.

Izveštavanje prema EIB-u

1. **Tekuća izvještavanja** podrazumijevaju obavezu da Zajmoprimac dostavlja Banci redovne polugodišnje izvještaje koji sadrže sljedeće informacije:

- Kratka obavijest o tehničkom opisu, objašnjavajući razloge značajnijih promjena nasuprot početnog okvira tehničkog opisa ukoliko su iste učinjene;
- Obavijest o datumu završetka svake od glavnih projektnih komponenti, obrazlažući bilo koju eventualnu odgodu;
- Obavijest o trošku projekta, objašnjavajući razloge za bilo koje eventualno povećanje troškova nasuprot početnim budžetiranim troškom;
- Opis svakog većeg problema koji ima utjecaj na okoliš;
- Obavijest o procedurama nabavke (van EU);
- Obavijest o planiranom potrebama za sredstvima i njihovom korištenju;
- Svako značajnije pitanje koje se javi i svaki značajniji rizik koji može utjecati na funkcioniranje projekta;
- Svaki pravni spor vezan za projekt koji se eventualno bude vodio;
- Posebna pitanja koja se tiču pojedinačnih pod-projekata.

Polugodišnji izvještaji dostavljaju se najkasnije do 1. marta i do 1. septembra.

2. **Srednjoročni pregled**, koji pored ostalog obuhvata: cjelokupni tok Projekta, događanja u sektoru; (ove izvještaje daje FMPVŠ), pregled efektivnosti i efikasnosti procedura, se daje kod isplate sredstava, kada ukupni iznos dodijeljenih sredstava bude veći od 50% ukupnog iznosa kredita, a najkasnije dvije (2) godine nakon potpisivanja ugovora o kreditu.
3. **Redovno obavještavanje o projekcijama novčanog toka**, KP godišnje dostavlja PMU projekcije novčanog toka i pokazatelje učinka (indikatore), u skladu sa Ugovorom o kreditu (definirano u Project Fiche-u).
4. **Izvještaj o završetku Projekta** uključuje:

- Kratki opis tehničkih karakteristika projekta po završetku, objašnjavajući razloge za svaku značajniju promjenu;
- Datum završetka svake od glavnih projektnih komponenata, objašnjavajući razloge za svaku eventualnu odgodu;
- Završni trošak projekta, objašnjavajući razloge za svako eventualno povećanje troškova naspram budžetiranom trošku;
- Broj novih radnih mjesta otvorenih projektom: i radna mjesta tijekom provedbe i stalna nova radna mjesta;
- Opis svakog većeg pitanja koje utječe na okoliš;
- Obavijest o procedurama nabavke (izvan EU);
- Obavijest o potražnji ili korištenju projekta i komentari;
- Svako značajnije pitanje koje se javilo i svaki značajniji rizik koji može utjecati na funkcioniranje projekta;
- Svaki eventualni pravni spor vezan za projekt.

Ovaj izvještaj dostavlja se Banci šest (6) mjeseci nakon posljednje isplate.

Izveštavanje prema FMPVŠ i FMF-u

Pored naprijed navedenih izvještaja prema EIB-u, PMU će sačinjavati kvartalne izvještaje o projektu i dostavljati ih FMPVŠ i FMF-u, a Vladi FBiH u skladu sa važećim propisima i instrukcijama. Kvartalni izvještaji PMU izrađivat će se na bazi tromjesečnih izvještaja općinskih PIT-ova koje su oni dužni dostavljati PMU-u. PMU će također pripremati IP obrasce kao formu izvještavanja za FMF. Ukoliko je zahtijevano PMU će pripremati izvještaje i informacije Ministru FMPVŠ i Vladi FBiH.

Izveštavanje općinskih PIT-ova prema PMU

PMU će izrađivati tromjesečni izvještaj na bazi mjesečnih izvještaja općinskih PIT-ova. Sadržaj ovih mjesečnih izvještaja koje će izrađivati PIT-ovi u općinama biće definiran od strane PMU u skladu sa uslovima Ugovora. Ovi izvještaji su obavezujući za realizaciju pod-projekta, te pripremljeni na način opisan u Vodiču za implementaciju Projektom.

U svim ugovorima o kreditu od općina će se zahtijevati da se osigura najmanje godišnje (a po potrebi i šestomjesečno) izvještavanje o minimalnom nivou predviđeni plan novčanog toka. Ovaj plan predviđanja se treba prikazati u tabelarnom formatu (preporuka: Microsoft Excela) i treba obuhvatiti period od posljednje godine dostupnih revidiranih računa i četiri (4) godine naprijed. Iznosi se mogu predstaviti u stalnim cijenama (tj. bez inflacije). U plan se također trebaju uvrstiti odgovarajući konkretno realizirani iznosi za godine počevši od 2012.g. Okvirni prijedlog tog formulara je dat u Prilogu 2.

8. Lista priloga

1. Prilog: Indikatori rada općinskih komunalnih preduzeća
2. Prilog: Pregled korištenja instrumenta povrata troškova

Federalno ministarstvo finansija/
Federalno ministarstvo financija

Ante Krajina

Broj: _____
Datum: _____

Federalno ministarstvo poljoprivrede,
vodoprivrede i šumarstva

Jerko Ivanković - Lijanović

Broj: 05-25-1292/13
Datum: 06-05-2013

PRILOG 1.

Indikatori rada općinskih komunalnih preduzeća

	Indikatori	Jedinica
1.	Predviđeni broj stanovnika obuhvaćen pod-projektom	no.
2.	Indikatori obuhvata	
2.1	Pristup vodovodu (urbana)	%
2.2	Pristup vodovodu (ruralna)	%
2.3	Pristup kanalizaciji (urbana)	%
2.4	Pristup kanalizaciji (ruralna)	%
3.	Proizvodnja vode	000/m ³
4.	Prodaja vode	
4.1.	Domaćinstva	000/m ³
4.2.	Komercijalni potrošači	000/m ³
4.3.	Industrijski potrošači	000/m ³
5.	Neobračunata voda (gubici vode)	%
6.	Odnos: mjereni priključci /ukupni priključci	
6.1	Domaćinstva	%
6.2	Komercijalni potrošači	%
6.3	Industrijski potrošači	%
7.	Odnos: prodana mjerena voda / ukupno prodana	%
8.	Postotak naplate: omjer naplata / ispostavljeni računi	%
9.	Cijene usluga / tarife	
9.1	Domaćinstva	KM/m ³
9.2	Komercijalni potrošači (mala privreda)	KM/m ³
9.3	Industrijski potrošači	KM/m ³
9.4	Institucije	KM/m ³
10.	Analiza prihoda	
10.1	Prihodi od vodoopskrbe i odvođenja otpadnih voda	KM
10.2.	Ostali prihodi	KM
11.	Analiza troškova	
11.1.	Operativni troškovi	KM
11.2.	Troškovi održavanja	KM
11.3.	Ostali troškovi (npr. nova ulaganja)	KM
11.4.	Financijski troškovi (npr. dugovi, otplata kredita)	
12.	Budžetirana općinska ili druga vanjska pomoć	KM
13.	Neto novčani tok	KM

PRILOG 2.

Pregled korištenja instrumenta povrata troškova

- Povrat troškova pruža podatke o višegodišnjem novčanom toku izdataka i financijskih sredstava za jedan ili više projekata vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda na lokalnom/regionalnom nivou.
- Model povrata troškova koristi prilično jednostavnu i jasnu metodologiju koja je objašnjena na sljedećem dijagramu.

Instrument povrata troškova – osnovna načela

- iterativni proces pripreme planova financiranja i povrata troškova
- obično je potrebno nekoliko iteracija da se definiraju realni i održivi planovi povrata troškova
- korisnik za svaki korak iteracije definira novi "SCENARIJ" mijenjajući parametre scenarija

Financijski model se sastoji od sljedećih koraka:

KORAK 1 – predanaliza modela / analiza ulaznih podataka

KORAK 2 – procjena financijske praznine u pogledu rada i održavanja

KORAK 3 – razrada scenarija – definiranje mjera

KORAK 4 – procjena rezultata scenarija

KORAK 5 - prilagodba ulaznih podataka (ponovno razmatranje investicijskih troškova i povezanih troškovi rada i održavanja) / definiranje novih scenarija

Ponoviti proces u dovoljnom broju iteracija, ukoliko je potrebno.

Ključni dijelovi procjena povrata troškova su:

Predanaliza modela /analiza ulaznih podataka

- postojeće namicanje financijskih sredstava
 - izvori financiranja investicija
 - prihodi od usluga
 - tri tipa potrošača
- domaćinstva
- industrija i komercijalna poduzeća
- ostali potrošači (javne institucije, vladine i državne institucije i organizacije te ostali)

Prihodi definirani po

- cijeni usluga
- fakturiranom iznosu
- naplaćenom iznosu
 - uštede na troškovima kao rezultat intervencije projekta i bolje učinkovitosti sistema i komunalnog poduzeća

Analiza platežne moći domaćinstava

- godišnji prosječni prihod po članu domaćinstva
- postotak postojećih troškova za usluge vodoopskrbe i odvođenja otpadnih voda kao postotak prihoda člana domaćinstva

- predviđen (ciljan) postotak prihoda za usluge vodoopskrbe i odvođenja otpadnih voda
- predviđanje rasta prihoda slijedi stvarni rast BDP (stvarni rast BDP = nominalni rast BDP – inflacija)

Razrada scenarija

- novi izvori investicija identificirani i procijenjeni (budžetski transferi, krediti, grantovi...)
- razrađena nova tarifna politika
 - poboljšana stopa naplate
 - uklonjene unakrsne subvencije između različitih grupa potrošača
 - povećane tarife domaćinstava do nivoa platežne moći
 - ponovno procijenjene tarife ostalih grupa potrošača.

U konačnici, na temelju već objašnjene analize i koraka, korisnik će moći provoditi procjenu povrata troškova i razradu scenarija u Excel tabelama.

